

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАХІДНОУКРАЇНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
КАФЕДРА ФІНАНСІВ ІМ. С. І. ЮРІЯ

*До 60-річчя
Західноукраїнського
національного університету*

ФІНАНСОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СТАЛОГО РОЗВИТКУ

Збірник наукових праць

**ТЕРНОПІЛЬ
2025**

Випуск 5

Збірник наукових праць

Випуск 5

ФІНАНСОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СТАЛОГО РОЗВИТКУ

ГОЛОВА РЕДАКЦІЙНОЇ КОЛЕГІЇ:

Крисоватий А. І. – д. е. н., професор, завідувач кафедри фінансів ім. С. І. Юрія ЗУНУ.

ЧЛЕНИ РЕДАКЦІЙНОЇ КОЛЕГІЇ:

Кириленко О. П. – д. е. н., професор кафедри фінансів ім. С. І. Юрія ЗУНУ;

Горин В. П. – д. е. н., професор кафедри фінансів ім. С. І. Юрія ЗУНУ;

Лободіна З. М. – д. е. н., професор кафедри фінансів ім. С. І. Юрія ЗУНУ;

Ткачик Ф. П. – д. е. н., професор кафедри фінансів ім. С. І. Юрія ЗУНУ.

*Розглянуто та рекомендовано до друку на засіданні
кафедри фінансів ім. С. І. Юрія ЗУНУ
(протокол № 6 від 25 листопада 2025 р.).*

Фінансове забезпечення сталого розвитку: збірник наукових праць. Тернопіль: ЗУНУ, 2025. Випуск 5. 192 с.

Коло проблем, які висвітлюються у збірнику, пов'язані з розробкою основних напрямів фінансової політики держави, реформуванням складових фінансового механізму та фінансової системи, удосконаленням управління фінансами на макро-, мезо- і макрорівнях. Висновки та рекомендації мають вагомим теоретичне значення і можуть бути використані при написанні наукових статей, курсових та дипломних робіт, проведенні інших форм наукових досліджень.

УДК 336

За редакцію, зміст і достовірність даних, а також встановлення фактів плагіату матеріалів, розміщених у збірнику наукових праць відповідальність несуть автори та наукові керівники.

ЗМІСТ

<i>Блащизин Сергій</i> КЛЮЧОВІ ПОКАЗНИКИ ЕФЕКТИВНОСТІ ЯК ПЕРЕДУМОВА ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ МИТНИХ ОРГАНІВ.....	6
<i>Васильчук (Рибачук) Ірина</i> СТРИМУЮЧИЙ ФАКТОР ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ: ЧОМУ ГАЛЬМУЄТЬСЯ ЗРОСТАННЯ ПОДАТКОВИХ НАДХОДЖЕНЬ МІСЦЕВИХ БЮДЖЕТІВ.....	9
<i>Гусак Софія</i> КЛЮЧОВІ АСПЕКТИ УДОСКОНАЛЕННЯ МЕХАНІЗМІВ АДМІНІСТРУВАННЯ АКЦИЗІВ У СФЕРІ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ.....	11
<i>Двуліт Зоряна</i> НОРМАТИВНО-ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФОРМУВАННЯ ВЛАСНИХ ДОХОДІВ МІСЦЕВИХ БЮДЖЕТІВ.....	13
<i>Кавара Вікторія</i> СУЧАСНИЙ СТАН РОЗВИТКУ ТУРИСТИЧНОЇ СФЕРИ УКРАЇНИ ТА ЇЇ ІНВЕСТИЦІЙНА ПРИВАБЛИВІСТЬ.....	16
<i>Кізима Тетяна, Салабан Галина, Гавчик Тетяна</i> НАДАННЯ АДМІНІСТРАТИВНИХ ПОСЛУГ ОРГАНАМИ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ ПІД ЧАС ВИБОРІВ: СУТНІСНО-ТЕОРЕТИЧНИЙ АСПЕКТ.....	19
<i>Кізима Тетяна, Стефанко Вікторія</i> ДЕРЖАВНО-ПРИВАТНЕ ПАРТНЕРСТВО У КОНТЕКСТІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ РЕГІОНІВ.....	22
<i>Кізима Тетяна, Фундигус Сергій</i> ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД ФІНАНСУВАННЯ ОБОРОННИХ ВИТРАТ ТА МОЖЛИВОСТІ ЙОГО ВИКОРИСТАННЯ В УКРАЇНІ.....	26
<i>Мельник Надія</i> ФОРМУВАННЯ ТА РЕАЛІЗАЦІЯ ДЕРЖАВНОЇ КАДРОВОЇ ПОЛІТИКИ В ОРГАНАХ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ.....	30
<i>Коваль Світлана, Сидор Тарас</i> ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ ФОРМУВАННЯ ДОХОДІВ МІСЦЕВИХ БЮДЖЕТІВ УКРАЇНИ	33
<i>Перцева Катерина</i> КЛЮЧОВІ НАПРЯМКИ ПРОТИДІЇ МИТНИМ ДЕЛІКТАМ.....	36
<i>Сень Оксана</i> РЕАЛІЇ СОЦІАЛЬНОЇ ПОЛІТИКИ ГРОМАД У СФЕРІ СОЦІАЛЬНОГО ЗАХИСТУ НАСЕЛЕННЯ.....	38
<i>Тесунова Анна</i> ТЕНДЕНЦІЇ МОНЕТАРНОЇ ПОЛІТИКИ ВОЄННОГО ПЕРІОДУ.....	43
<i>Ткачук Олена</i> СУТНІСТЬ ТА СУСПІЛЬНЕ ПРИЗНАЧЕННЯ ДЕРЖАВНИХ СОЦІАЛЬНИХ ГАРАНТІЙ	49
<i>Золота Галина</i> ПРОБЛЕМИ УЧАСТІ МІЖНАРОДНИХ ПАРТНЕРІВ У ПІДТРИМАННІ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ.....	54
<i>Коломийчук Наталія, Вовканич Юрій</i> ОЦІНКА СТАНУ ДЕРЖАВНОГО ЗОВНІШНЬОГО БОРГУ В УКРАЇНІ.....	57
<i>Марцінів Христина</i> СУТНІСТЬ І СТРУКТУРА ІНВЕСТИЦІЙНОЇ СКЛАДОВОЇ МІСЦЕВИХ БЮДЖЕТІВ....	62
<i>Чіпак Дмитро</i> ІНСТИТУЦІЙНІ ІНСТРУМЕНТИ В УПРАВЛІННІ РОЗВИТКОМ ТЕРИТОРІЇ.....	64
<i>Павлюк Андрій</i> ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ КОМУНІКАЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ ОРГАНІВ ДЕРЖАВНОЇ ВЛАДИ І УПРАВЛІННЯ.....	70
<i>Коваль Світлана, Палюх Владислав</i> СВІТОВИЙ ДОСВІД ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДОХОДІВ МІСЦЕВИХ БЮДЖЕТІВ ЗА РАХУНОК ПОДАТКОВИХ НАДХОДЖЕНЬ.....	73

<i>Вишинський Мирон</i> МЕТОДИЧНІ ПІДХОДИ ДО ДІАГНОСТИКИ ІНСТИТУЦІЙНОЇ СПРОМОЖНОСТІ МИТНИХ ОРГАНІВ.....	77
<i>Мартиновський Олександр</i> ПРАГМАТИЗМ НАДАННЯ МИТНИХ ПОСЛУГ В УКРАЇНІ.....	79
<i>Ковалевський Павло</i> ПОВЕДІНКОВИЙ ВИМІР ЕКОЛОГІЧНОГО ОПОДАТКУВАННЯ В КОНТЕКСТІ АНТРОПОГЕННОГО ВПЛИВУ НА ДОВКІЛЛЯ.....	81
<i>Шарий Павло</i> СУЧАСНИЙ СТАН ДЕРЖАВНОГО БОРГУ УКРАЇНИ.....	84
<i>Климів Уляна</i> ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ СИСТЕМИ ДЕРЖАВНОГО ПЕНСІЙНОГО СТРАХУВАННЯ В УКРАЇНІ.....	86
<i>Романів Ольга</i> УДОСКОНАЛЕННЯ ОБЛІКУ РУХУ ВИРОБНИЧИХ ЗАПАСІВ НА ПІДПРИЄМСТВІ.....	90
<i>Чижмарь Анастасія</i> ПОГЛИБЛЕННЯ ДІДЖИТАЛІЗАЦІЇ ТА УПРАВЛІННЯ РИЗИКАМИ ДІЯЛЬНОСТІ ДЕРЖАВНОЇ КАЗНАЧЕЙСЬКОЇ СЛУЖБИ УКРАЇНИ.....	92
<i>Шевчук Антон, Кучмії Мар'яна</i> СТРАТЕГІЧНІ НАПРЯМИ ЗМІЦНЕННЯ ФІНАНСОВОЇ БАЗИ ОРГАНІВ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ В УКРАЇНІ.....	96
<i>Гевко Павло</i> МІЖНАРОДНИЙ ДОСВІД УПРАВЛІННЯ ДЕРЖАВНИМ БОРГОМ.....	98
<i>Горин Володимир, Островська Любов</i> РИНКОВА ПІДСИСТЕМА ЗЕЛЕНИХ ФІНАНСІВ У КОНТЕКСТІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СТАЛОГО РОЗВИТКУ.....	103
<i>Кириленко Ольга, Малиняк Роксолана</i> РОЗВИТОК СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ ПУБЛІЧНИМИ ФІНАНСАМИ УКРАЇНИ: СУЧАСНІ ВИКЛИКИ ТА ПРІОРИТЕТИ РЕФОРМУВАННЯ.....	110
<i>Плецан Сніжана</i> ШЛЯХИ ОПТИМІЗАЦІЇ ВИДАТКІВ МІСЦЕВИХ БЮДЖЕТІВ УКРАЇНИ В УМОВАХ ТРАНСФОРМАЦІЙНИХ ПЕРЕТВОРЕНЬ.....	113
<i>Дячук Олександр</i> НАПРЯМИ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ЗАСТОСУВАННЯ ТЕХНІЧНИХ ЗАСОБІВ МИТНОГО КОНТРОЛЮ В СИСТЕМІ УПРАВЛІННЯ МИТНИМИ РИЗИКАМИ.....	117
<i>Кізіма Андрій, Руцький Олександр, Гордов Олег</i> ОПТИМІЗАЦІЯ ПОДАТКОВИХ НАДХОДЖЕНЬ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ.....	119
<i>Ткачик Федір, Пащак Ростислав</i> ЦИФРОВІЗАЦІЯ ФІСКАЛЬНОГО ПРОСТОРУ ЯК ДЕТЕРМІНАНТА ПОСИЛЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ДЕРЖАВИ.....	123
<i>Сидор Ірина, Гудусь Юрій</i> ФІНАНСОВІ РЕСУРСИ ТОРГОВЕЛЬНИХ ПІДПРИЄМСТВ У СТРУКТУРІ НАЦІОНАЛЬНОГО ПІДПРИЄМНИЦЬКОГО СЕКТОРУ: ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ.....	126
<i>Кириленко Ольга, Каленюк Ігор</i> РИНОК ВУГЛЕЦЕВИХ КВОТ ЯК ДОДАТКОВЕ ДЖЕРЕЛО ФІНАНСОВИХ РЕСУРСІВ ЛІСОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ.....	130
<i>Косс Сергій</i> ТРЕНДИ ЗАСТОСУВАННЯ ЦИФРОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ МИТНИМИ ІНСТИТУЦІЯМИ В УКРАЇНІ.....	133
<i>Наконечний Володимир, Лісницький Віктор</i> ПИТАННЯ ОПОДАТКУВАННЯ ФІЗИЧНИХ ОСІБ – ПІДПРИЄМЦІВ В НАЦІОНАЛЬНІЙ СТРАТЕГІЇ ДОХОДІВ ДО 2030 РОКУ.....	135
<i>Шептак Андрій, Сорока Михайло</i> ПОДАТКОВА ПОЛІТИКА ЄС: СТАНДАРТИ ТА ДИРЕКТИВИ, ЩО ВИЗНАЧАЮТЬ ПРАВИЛА ФУНКЦІОНУВАННЯ СПІЛЬНОГО РИНКУ.....	137

<i>Луцик Анатолій, Вакуліч Іван</i> ПОДАТКОВЕ СТИМУЛЮВАННЯ РОЗВИТКУ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ ЯК ДРАЙВЕР РОЗВИТКУ УКРАЇНИ.....	139
<i>Врубель Юлія, Матляк Анастасія</i> ПРИНЦИПИ ПОБУДОВИ ЕФЕКТИВНОЇ ПАРТНЕРСЬКОЇ ВЗАЄМОДІЇ ОРГАНІВ ПУБЛІЧНОЇ ВЛАДИ І БІЗНЕСУ В ПРОЦЕСІ РЕАЛІЗАЦІЇ ІНФРАСТРУКТУРНИХ ПРОЄКТІВ.....	141
<i>Тимошик Анастасія, Фурда Діана</i> ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД УЧАСНИЦЬКОГО БЮДЖЕТУВАННЯ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ЙОГО ЗАПРОВАДЖЕННЯ В УКРАЇНІ.....	145
<i>Барковська Діана</i> ЕКОНОМІЧНА ПРИРОДА ТА УПРАВЛІНСЬКА ПАРАДИГМА БЮДЖЕТНИХ ВИДАТКІВ.....	149
<i>Горин Володимир</i> ЦИФРОВІ ДЕТЕРМІНАНТИ ПІДВИЩЕННЯ ДОСТУПНОСТІ ПОЗИКОВОГО КАПІТАЛУ ПІДПРИЄМСТВ.....	151
<i>Турчак Олександр</i> СВІТОВИЙ ДОСВІД РЕАЛІЗАЦІЇ ФІНАНСОВОЇ ПОЛІТИКИ В УМОВАХ НЕСТАБІЛЬНОСТІ ТА ВОЄННИХ РИЗИКІВ.....	155
<i>Кубацький Іван</i> МЕТОДИЧНІ ПІДХОДИ ДО ОЦІНЮВАННЯ РІВНЯ ФІНАНСОВОЇ ГРАМОТНОСТІ НАСЕЛЕННЯ.....	161
<i>Сильвестер Павло</i> ФІНАНСОВА ГРАМОТНІСТЬ ЯК ЧИННИК ЕКОНОМІЧНОЇ ПОВЕДІНКИ ТА ДОБРОБУТУ НАСЕЛЕННЯ.....	165 170

Світлана Коваль

к.е.н., доцент, доцент кафедри фінансів ім. С. І. Юрія,
Західноукраїнський національний університет, м. Тернопіль

Владислав Палюх

студент гр. ФФ-21,
Західноукраїнський національний університет, м. Тернопіль

СВІТОВИЙ ДОСВІД ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДОХОДІВ МІСЦЕВИХ БЮДЖЕТІВ ЗА РАХУНОК ПОДАТКОВИХ НАДХОДЖЕНЬ

Актуальність дослідження зарубіжного досвіду справляння загальнодержавних податків і зборів для України визначається потребою підвищення фінансової самостійності територіальних громад і забезпечення стабільності місцевих бюджетів у післявоєнний період. Вивчення європейських моделей розподілу податкових надходжень між рівнями влади дозволяє адаптувати ефективні механізми поділу доходів, зменшити залежність місцевих бюджетів від трансфертів і посилити мотивацію громад до економічного розвитку. У контексті податкової децентралізації для України важливим є використання кращих практик країн ЄС щодо формульного розподілу ПДФО, акцизних і рентних платежів, запровадження цифрових інструментів адміністрування та зміцнення системи фінансового вирівнювання. Це сприятиме формуванню більш справедливої, прозорої та ефективної системи міжбюджетних відносин, що відповідає європейським стандартам управління публічними фінансами [10].

Передовий світовий досвід показує три взаємодоповнювані моделі забезпечення місцевих бюджетів частками загальнодержавних податків: поділ загальнодержавних податків за формульним принципом (tax-sharing), локальні надбавки до державних податків (surtaxes/piggybacking) і цільові трансферти з прив'язкою до окремих загальнодержавних надходжень (наприклад, паливних акцизів). У ЄС і країнах ОЕСР найпоширеніший підхід – це визначення частки від ПДФО та податку на прибуток, рідше – від ПДВ і акцизів. Вибір комбінації залежить від цілей вирівнювання та стимулів для місцевого розвитку, закріплених у конституційних та бюджетних правилах і принципах Європейської хартії місцевого самоврядування щодо достатності та передбачуваності ресурсів [1].

Польща є показовим прикладом стабільного tax-sharing: органи місцевого самоврядування отримують фіксовані частки від ПДФО та податку на прибуток підприємств, розподілені за місцем формування надходжень. У 2021–2022 рр. частка ПДФО становила близько половини субнаціональних податкових доходів, а частка від податку на прибуток – майже чверть. При цьому параметри ставок і бази залишаються у компетенції держави, що зменшує податкову конкуренцію між громадами. Така конструкція підтримує вертикальний і горизонтальний баланси системи міжбюджетних відносин і забезпечує високу частку «спільних» податків у доходах гмін, повітів і воєводств [2].

Чехія використовує «закон про бюджетний розподіл податків» (RUD), який формульно ділить ПДВ, ПДФО та інші загальнодержавні податки між державою,

регіонами і муніципалітетами з елементами стимулювання зайнятості та демографії. Частки для муніципалітетів по ключових податках є законодавчо закріпленими та періодично коригуються. Сильна сторона цієї моделі – це «прозорість та зрозумілість правил для місцевих бюджетів, а слабка сторона проявляється у потребі регулярного оновлення формул, щоби вони відображали зміни економічної активності й міграції» [3].

Німеччина поєднує поділ загальнодержавних податків із «власним муніципальним торговельним податком (Gewerbesteuer), ставку якого визначають громади (через «Hebesatz»), а також частками муніципалітетів у прибутковому податку та ПДВ за конституційними правилами. Систему доповнює потужне вирівнювання між землями та громадами. Це створює одночасно стабільну базу та простір для місцевих стимулів до розвитку бізнесу. Модель відзначається високими зборами з Gewerbesteuer і передбачуваними потоками від спільних податків» [8].

Окремим напрямом стратегічного розвитку системи оподаткування є цифрове адміністрування загальнодержавних податків, яке напряму підсилює ресурсну базу місцевих бюджетів, коли частка цих податків зараховується до бюджетів територій, на яких вони справляються. Італія, як піонер обов'язкового е-інвойсингу (B2G з 2015 р., B2B/B2C з 2019 р. через платформу SdI), продемонструвала істотне звуження «розриву з ПДВ» [5] та зростання надходжень завдяки превентивному контролю рахунків-фактур у реальному часі. Хоча ПДВ не є локальним податком, проте зростання обсягу його мобілізації дозволяє наростити фінансову базу місцевих бюджетів за рахунок формульного розподілу цього податку між бюджетами різних рівнів.

Щодо акцизів в ЄС, їх цифровий облік через EMCS забезпечує простежуваність переміщень алкоголю, тютюну та енергоносіїв у режимі відстрочки сплати, знижуючи втрати бюджетів та шахрайство. У країнах, де частки акцизів або пов'язані трансферти поступають до місцевих бюджетів, це безпосередньо підсилює їх стабільність завдяки зростанню обсягів податкових надходжень до бюджетів локального рівня. Для України, що «гармонізує акциз із acquis, EMCS як стандарт ЄС – це природна технологічна «опора» майбутнього розподілу доходів» [6].

Ще одним цікавим досвідом європейської практики справляння загальнодержавних податків і зборів і їх акумуляції у бюджетах місцевого рівня є «інфраструктурні трансферти, індексовані до доходів від паливних податків: у Канаді постійний Canada Community-Building Fund (раніше Gas Tax Fund) щороку спрямовує понад 2 млрд. канадських доларів громадам на фінансування місцевих пріоритетів, інституціоналізуючи довгострокову прив'язку частини паливних доходів до муніципальної інфраструктури» [9].

З огляду на світовий досвід, можливості впровадження в Україні особливостей мобілізації загальнодержавних податків і зборів до місцевих бюджетів можна окреслити наступним чином:

– закріпити в Бюджетному кодексі стабільні формули поділу часток від ключових загальнодержавних податків, зокрема ПДФО та податку на прибуток, за

принципами «місця створення бази» та/або «місця проживання/роботи», як це працює у Польщі й Чехії. Формули такого розподілу податків мають бути простими, правостійкими й відкритими до щорічного уточнення відповідно до демографічної ситуації та структури зайнятості населення. Такий підхід дозволить зменшити залежність громад від дискретних рішень і посилить мотивацію до розвитку ринку праці;

– розвивати керовані місцевими органами влади стимулюючі інструменти в дусі німецького *Gewerbesteuer*. У межах української унітарної системи це може бути форма муніципального надбавкового збору до податку на прибуток для окремих кластерів або локальна надбавка до ПДФО з порогом, що визначається законодавчими нормами. Альтернативою можуть стати пілотні проекти з частками ПДВ для великих агломерацій через реверсні інвестиційні угоди з державою. Усі варіанти потребують злагодженої співпраці між органами ДПСУ, бізнес-структурами та громадянським суспільством та ініціюватися як необхідність проведення обов'язкового горизонтального вирівнювання;

– повна цифровізація процесів адміністрування податків і зборів, що розподіляються між місцевими бюджетами. Масштабування е-інвойсингу за італійським зразком (єдина платформа прийняття електронних рахунків, превентивний контроль, стандартизований формат) та інтеграція з системами акцизного моніторингу на кшталт EMCS. Це підвищить «рівень мобілізації ПДВ і акцизів, обмежить «скрутки» та контрабанду, тим самим збільшуючи й місцеві частки надходжень від цих податків» [7];

– інституціоналізувати цільові інвестиційні трансферти, індексовані до доходів місцевих бюджетів від паливних акцизів, за канадським шаблоном. «Постійний, прогнозований фонд місцевої інфраструктури з чіткими правилами розподілу та відбору проектів, що зменшує волатильність капітальних видатків громад і створює довіру інвесторів» [9]. Такий механізм може поєднуватися з програмами співфінансування ЄС у частині післявоєнної відбудови нашої країни;

– підкріпити фінансову автономію місцевих бюджетів якісним горизонтальним і вертикальним вирівнюванням, що враховує «фіскальну спроможність і стандартні потреби, які рекомендують МВФ, Світовий банк і Рада Європи. Дизайн має бути законодавчо простим і прозорим, із регулярними рев'ю та відкритими даними щодо розрахунків для кожної громади» [4]. Це дозволить поєднати стимули для економічного зростання з рівними фінансовими можливостями територій на початковому етапі.

Також, варто засвоїти технологічні стандарти адміністрування податкових надходжень, напрацьовані ОЕСР, а саме: аналітика ризиків у реальному часі, інтегровані особові рахунки платників, безшовний обмін даними між ДПСУ і місцевими фінансовими органами, стандарти звітності щодо податкових видатків та оцінка ефективності надання податкових пільг. Це зменшить «вартість збору» податків і підвищить віддачу для місцевих бюджетів, якщо частини загальнодержавних надходжень будуть закріплені за громадами на постійній основі.

Список використаних джерел:

1. European Commission, EMCS overview. URL: https://taxation-customs.ec.europa.eu/taxation/excise-duties/emcs_en
2. European Commission, VAT in the Digital Age — Final Report (2022). URL: https://taxation-customs.ec.europa.eu/taxation/vat/vat-digital-age-vida_en
3. GIZ, Municipal Finances and Equalisation in Germany; Bundesministerium der Finanzen, фінансові відносини Федерації й земель. URL: https://www.reformgestaltung.de/fileadmin/user_upload/Dokumente/GIZ_Standard_A4_hoch_EN_kommunFinanzausgl_web.pdf
4. IMF, Fiscal Federalism/Fiscal Relations. URL: <file:///C:/Users/ADMIN/Downloads/9781557756633-front-1.pdf>
5. OECD, Tax Administration 3.0 and Electronic Invoicing (2022). URL: https://www.oecd.org/content/dam/oecd/en/publications/reports/2022/09/tax-administration-3-0-and-electronic-invoicing_59ac73c5/2ffc88ed-en.pdf
6. OECD/CoE, Європейська хартія місцевого самоврядування. URL: <https://rm.coe.int/-pdf-a6-59-pages/168071a536>
7. SNG-WOFI, профіль Польщі. URL: <https://www.yavp.pl/uk/zhittya-v-polshchi/dovirenyi-profil-u-polshchi-iak-ioho-otrymaty-i-navishcho-vin-potriben-18205.html>
8. World Bank, оцінки субнаціональних фінансів Польщі. URL: <https://financesone.worldbank.org/countries/poland>
9. Коваль С. Л., Сидор І. П. Роль місцевих бюджетів у забезпеченні соціально-економічного розвитку територіальної громади в умовах війни та у післявоєнний період. *Інвестиції: практика та досвід*. 2024. № 6. С. 96-102.
10. Сидор І., Корнацька Р. Загальнодержавні податки і збори в контексті наповнення місцевих бюджетів. *Економіка та суспільство*. 2018. Випуск 16. С. 795-802.